

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Volba prezidenta České republiky

Studentská vědecká a odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

2012

V.ročník SVOČ

Autor: Adam Zvonař

Konzultant: JUDr. Radovan Suchánek, Ph.D.

Čestné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do V. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti (SVOČ) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla přihlášena do předchozích ročníků SVOČ či jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK.

V Plzni dne 10.4.2012

.....
Adam Zvonař

Obsah

1. Úvod	4
2. Volba prezidenta České republiky	5
2.1. Základní předpoklady kandidáta	5
2.2. Funkční období prezidenta.	7
2.3. Nepřímá volba prezidenta.....	8
2.3.1. Způsob a průběh nepřímé volby	9
2.4. Přímá volba prezidenta	11
2.4.1. Cesta k přímé volbě	11
2.4.2. Vybrané návrhy na zavedení přímé volby	14
2.4.2.1. Návrh poslanců Občanské demokratické strany (2002).....	14
2.4.2.2. Návrh poslanců Strany zelených (2008)	15
2.4.2.3 Návrh poslanců České strany sociálně demokratické (2010).....	16
2.4.2.4. Vládní návrh ústavního zákona (2011)	17
2.4.3. Přijetí vládního návrhu ústavního zákona	18
2.4.4. Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.....	19
2.4.5. Názory ústavních právníků k přímé volbě.	21
3. Volba prezidenta sousedních států ČR	23
3.1. Prezident Polské republiky.....	23
3.2. Prezident Slovenské republiky.....	24
3.3. Prezident Rakouské republiky.	26
3.4. Prezident Spolkové republiky Německo.	27
4. Závěr	29
Seznam použitých zdrojů	31

1. Úvod

Volba prezidenta v České republice je jedno z nejdiskutovanějších témat v dnešní době. Téma „Volba prezidenta České republiky“ jsem si zvolil jednak z důvodu, že ústavní právo patří mezi mé oblíbené předměty na právnické fakultě a zároveň jsem si chtěl více prohloubit znalosti v této problematice.

Práce je členěna na dvě hlavní části, kde první část představuje hlavní náplň.

První a nejdůležitější část se zabývá volbou prezidenta ČR. V prvních dvou kapitolách první části se podrobně zabývám podmínkami volitelnosti kandidáta a funkčním obdobím prezidenta.

V další kapitole práce se věnuji nepřímé volbě. Pozornost směřuje ke způsobu a průběhu samotné volby. Nepřímou volbu komentuji jak z pohledu teorie Ústavy ČR, tak z pohledu jejího průběhu. V této kapitole zmiňuji průběh jednotlivých voleb, zejména volbu prezidenta v roce 2008.

Ve čtvrté kapitole otevírám téma přímé volby prezidenta. Snažím se přiblížit, v historickém kontextu, cestu k přímé volbě. Zmiňuji vybrané návrhy ústavních zákonů, které byly předloženy skupinami poslanců z různých politických stran, včetně návrhu vlády z roku 2011.

V další kapitole jsem se zaměřil na nový ústavní zákon, který zavádí přímou volbu prezidenta. Cituji jednotlivé články a zároveň je komentuji. Ke komentáři jsem použil připravovaný volební zákon o volbě prezidenta republiky, důvodovou zprávu k vládnímu návrhu ústavního zákona a odbornou literaturu.

V poslední kapitole první části cituji názory ústavních právníků na přímou volbu.

V druhé části práce věnuji pozornost volbě prezidenta u sousedních států České republiky a snažím se srovnat shodné a rozdílné prvky jak s Ústavou ČR, tak s jinými ústavami.

V závěru práce se snažím objektivně zhodnotit nový ústavní zákon, jeho důsledky jak z pozitivního, tak negativního hlediska.

2. Volba prezidenta České republiky

2.1. Základní předpoklady kandidáta

Mezi základní předpoklady pro volbu prezidenta České republiky je podmínka volitelnosti kandidáta. Jako vedlejší předpoklady, které nejsou ústavně dány, můžeme chápat například společenské uznání, kdy by kandidát měl představovat určitou morální autoritu uznanou ze strany občanů. Na toto by měli zákonodárci pamatovat zejména při nepřímé volbě, kdy jako jediní dle Ústavy České republiky (dále jen „Ústava ČR“) mají právo navrhnout a volit kandidáta na funkci prezidenta.

Hlava státu by měla být vnímána jako neutrální moc s koncepcí nadstranického prezidenta. Nepřímá volba do značné míry koncepci nadstranického prezidenta vylučuje, neboť kandidát je navržen orgánem, který je založen na stranickém systému politických stran.

Podmínky volitelnosti kandidáta se zavedením přímé volby nezmění. Myslím si, že by bylo žádoucí, aby některé podmínky volitelnosti kandidáta byly přesněji vymezeny, aby zde nevznikalo „ústavní vakuum“. Ústava podmínky volitelnosti na funkci prezidenta odkazuje na podmínky volitelnosti do Senátu¹.

Základní podmínkou volitelnosti je státní občanství kandidáta, tedy občanství ČR. Ústava přesněji nevymezuje institut státního občanství, z čehož usuzuji, že všechny formy nabytí státního občanství ČR² jsou rovnocenné. V porovnání s Ústavou Spojených států amerických, kde kandidatura na prezidenta je podmíněna státním občanstvím od narození a zároveň kandidát se musí trvale zdržovat na území Spojených států amerických nejméně 14 let³ před kandidaturou. Nabytí státního občanství narozením je absolutní podmínka volitelnosti kandidáta například ve Finsku⁴, nebo Litvě⁵. Ústava ČR nevyklučuje dvojí občanství, na kandidáta s dvojím občanstvím se hledí, jako kdyby měl jen občanství ČR⁶. Dvojí občanství je pro kandidáta dosti znevýhodňujícím atributem. Příkladem je volba prezidenta v roce 2008, kdy jeden z kandidátů, Jan Švejnar, měl občanství ČR a Spojených států amerických.

¹ Článek 57 odst. 1 Ústavy České republiky

² Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky

³ Článek 2, oddíl 1 Ústavy Spojených států amerických

⁴ Článek 54 odst. 1 Ústavy Finské republiky

⁵ Článek 78 odst. 1 Ústavy Litevské republiky

⁶ Koudelka, Z.: Prezident republiky. Praha: Leges, 2011, 30 s.

Další podmínkou volitelnosti je věk. V naší ústavní historii, a to v letech 1920 až 1960, bylo pasivní volební právo 35 let⁷. Ústava ČR stanovuje pasivní volební právo kandidáta minimálním věkem 40 let.

Důležité je zmínit i skutečnosti, které vedou k vyloučení možnosti kandidovat na funkci prezidenta. Pokud pomineme institut státního občanství, či minimální věk, Ústava ČR výslovně nestanovuje skutečnosti, které by vedly k vyloučení možnosti kandidovat. Tyto skutečnosti můžeme nepřímo odvodit z článku 57 Ústavy ČR. Osoba, která není volitelná do Senátu, nemůže být volitelná ani na funkci prezidenta.

Absolutní překážkou kandidovat na funkci prezidenta je odsouzení za velezradu, kdy článek 65 odst. 2 Ústavy ČR jasně stanoví, pokud je osoba odsouzena za velezradu Ústavním soudem ČR, ztrácí způsobilost znovu nabýt úřad prezidenta. Podmínka bezúhonnosti kandidáta Ústava ČR zcela opomíjí, avšak v tomto případě můžeme předpokládat, že kandidát by byl natolik morálně „vyspělý“, že by nekandidoval.

Relativní překážkou můžeme chápat i neslučitelnost funkcí. Přestože Ústava ČR přímo nestanovuje neslučitelnost funkcí ve člancích, které se týkají prezidenta republiky⁸, lze je odvodit z jiných ustanovení Ústavy ČR. V praxi se má za to, že v případě že osoba nabude funkci prezidenta, automaticky pozbývá ostatní funkce, které jsou neslučitelné s funkcí prezidenta dle Ústavy ČR⁹.

Přestože známe základní podmínky volitelnosti kandidáta, chybí zde zákonná úprava, která by volitelnost ověřovala. V praxi volitelnost kandidáta ověřuje volební komise, přestože k tomu nemá zákonný podklad. Její stanovisko ke kandidátovi je součástí případného prohlášení na společné schůzi obou komor při volbě prezidenta¹⁰. V případě, že by nastala situace, kdy volební komise prohlásí, že kandidát nesplňuje některou z podmínek volitelnosti, nastává problém, neboť zde neexistuje taková zákonná úprava, která by zabránila kandidátovi kandidovat. V pokračujícím rozboru tohoto „ústavního vakua“ chybí i podklad pro případný opravný prostředek proti prohlášení volební komise. Předpokládám, že osoba, která by nesplňovala některou z podmínek volitelnosti, by se kandidatury vzdala z morálního hlediska dobrovolně.

⁷Koudelka, Z.: Prezident republiky. Praha: Leges, 2011, 31 s.

⁸Článek 54 až 66 Ústavy České republiky

⁹Příklady neslučitelných funkcí s funkcí prezidenta uvádím v souladu s Ústavou ČR: soudce, státního zástupce, senátor, poslanec, veřejný ochránce práv, nebo např. člen vlády.

¹⁰Vyhnaněk, L.: Prezident republiky. In: Bahýřová, L. a kol.: Ústava České republiky: komentář. Praha: Linde, 2010, 687 s.

2.2. Funkční období prezidenta

Podle článku 57 odst. 2 Ústavy ČR nesmí být nikdo zvolen více než dvakrát za sebou na funkci prezidenta. Toto ustanovení bychom našli ve většině ústav demokratických států ve smyslu omezené délky funkčního období. V tomto případě zastávám princip takzvané „vlády na čas“.

Článek 67 Ústavy ČR stanovuje, že hlavou moci výkonné není prezident, ale vláda. Nalézá se zde otázka, zda by funkce předsedy vlády neměla být také časově omezena. Pokud srovnáme postavení spolkového prezidenta a spolkového kancléře Spolkové republiky Německo (dále jen „Německo“). Funkce prezidenta Německa je časově omezena, funkce Spolkového kancléře Německa nikoliv, přestože jeho postavení a pravomoci jsou mnohem větší. Ve smyslu Ústavy ČR můžeme jako „brzdu“ považovat jak samotné volby do Poslanecké sněmovny, tak i článek 68 Ústavy ČR, který stanovuje, že vláda je odpovědna Poslanecké sněmovně.

Funkční období prezidenta je 5 let a začíná dnem složení slibu, nikoliv jeho zvolením. Rozdíl je v postavení člena Parlamentu, ten nabývá mandát zvolením¹¹ a složením slibu se ujímá své funkce. Ústava ČR nevyklučuje možnost kandidovat po přestávce jednoho volebního období. V praxi to znamená, že prezident zastává funkci po dvě volební období, tedy dohromady 10 let, po skončení funkčního období si udělá 5 let přestávku a poté může znovu kandidovat a zastávat funkci prezidenta dalších 10 let. Teoreticky může nastat situace, kdy nově zvolený prezident pozbude funkci prezidenta a v nově vyhlášené volbě bude opět kandidovat předchozí prezident, tudíž zde nemusí být dodržena přestávka 5 let. Toto „ústavní vakuum“ nahrává situaci, kdy by byla zvolena za prezidenta „loutka“, která by po jednom dni abdikovala a vytvořila by prostor pro případné znovuzvolení předchozího prezidenta. V případě že by taková situace nastala, mohli bychom hovořit o ohrožení demokratického pojetí státu. Podle Ústavy z roku 1920 a Ústavy z roku 1948 musela být přestávka pro třetí kandidaturu minimálně 7 let, což bylo jedno funkční období prezidenta¹².

Ve srovnání s jiným ústavním systémem můžeme tento příklad ukázat v Ruské federaci (dále jen „Rusko“). Prezident Vladimír Putin po uplynutí druhého funkčního období v roce 2008, kdy jedno volební období trvalo podle již neplatného ustanovení Ústavy Ruska 4

¹¹Z ústavního hlediska je tato časová hranice sporná. Pokud budeme vycházet z toho, že volby se zpravidla konají ve dvou dnech, můžeme označit zvolení kandidáta v okamžik uzavření volebních místností.

¹²Koudelka, Z.: Prezident republiky. Praha: Leges, 2011, 33 s.

roky, si udělal přestávku, od roku 2008 zastával funkci předsedy vlády Ruska a v roce 2012 kandidoval úspěšně na prezidenta. Podle novely Ústavy Ruska je nyní volební období prezidenta 7 let, což znamená, že teoreticky Vladimír Putin může zastávat funkci prezidenta dalších 14 let.

Kdybychom tento případ porovnali v historickém kontextu našeho státu od roku 1918, jen stěží bychom našli situaci, kdy by podobný případ mohl nastat. Hlavní překážkou byl vysoký věk prezidentů. Překážkou v letech 1948 – 1989 bylo zejména to, že o obsazení funkce prezidenta rozhodovali výhradně nejvyšší představitelé Komunistické strany Československa. V budoucnu se možná setkáme s kandidaturou současného prezidenta Václava Klause. Otázka je, zda po zavedení přímé volby prezidenta bude ochoten podstoupit riziku případného nezvolení. Podle mého názoru by Ústava ČR měla obsahovat ustanovení, které výslovně určí, že prezidentem může být občan ČR maximálně dvakrát, kdy jedno funkční období je 5 let, tedy nemožnost kandidovat po přestávce znovu na funkci prezidenta. Toto ustanovení obsahuje například Ústava Polské republiky¹³, nebo Ústava Spojených států amerických¹⁴.

2.3. Nepřímá volba prezidenta

Nepřímá volba prezidenta republiky je tradicí už od samostatného vzniku samostatného Československého státu v roce 1918. První prezident Tomáš G. Masaryk byl zvolen zákonodárci aklamačně jednomyslně. Nepřímou volbu prezidenta výslovně zakotvila až Ústava z roku 1920¹⁵. Na kontinuitu nepřímé volby navázala jak Ústava z roku 1948 tak i Ústava z roku 1960. Vznikem samostatné České republiky nedošlo ke změně způsobu volby prezidenta, byla zachována nepřímá volba, přestože se objevil už v roce 1992 návrh na zavedení přímé volby prezidenta, a to skupinou poslanců České strany sociálně demokratické (dále jen „ČSSD“), jejich návrh nebyl přijat. Nepřímá volba prezidenta je dnes již minulostí, v prosinci 2011 byl schválen vládní návrh ústavního zákona Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky (dále jen „Poslanecká sněmovna“) a v únoru 2012 schválen Senátem Parlamentu České republiky (dále jen „Senát“). Ústavní zákon¹⁶ byl podepsán prezidentem republiky, předsedou vlády a byl platně vyhlášen. Účinnosti nabývá dne 1.10

¹³ Článek 127 odst. 2 Ústavy Polské republiky

¹⁴ 22. dodatek Ústavy Spojených států amerických

¹⁵ Článek 58 odst. 1 Ústavy z roku 1920

¹⁶ Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.

2012, s výjimkou ustanoveních článku I. bodů 8 až 10, která nabývají účinnosti až 8.3.2012 v předpokladu se složením slibu nově zvoleného prezidenta. Pokud by současný prezident pozbyl funkci do 1.10.2012, konala by se podle dosud platné a účinné Ústavy ČR volba nepřímá.

2.3.1. Způsob a průběh nepřímé volby

Nepřímá volba prezidenta je vymezena v článku 58 Ústavy ČR. Článek 56 Ústavy ČR stanovuje, že volba se koná v posledních třiceti dnech funkčního období prezidenta. Předseda Poslanecké sněmovny stanoví datum volby prezidenta v souladu s článkem 56 Ústavy ČR a zároveň předsedá společné schůzi obou komor. V případě, že dojde k uvolnění úřadu prezidenta před vypršením řádného funkčního období, se volba koná do třiceti dnů. Prezident je volen na společné schůzi obou komor Parlamentu. Přestože Ústava ČR nebo jiný zákon výslovně neurčují místo společné schůze komor, volba se zpravidla koná na Pražském hradě, od roku 1998 opět v prostorách Španělského sálu. V minulosti volba proběhla ve Vladislavském sále Pražského hradu, v budově tehdejšího Federálního shromáždění nebo v Poslanecké sněmovně PČR.

Samotný průběh volby prezidenta je upraven v jednacím řádu Poslanecké sněmovny v příloze č. 2 v článku 2 volebního řádu, který obsahuje 38 odstavců¹⁷. Volební řád je rozdělen podle toho, zda je volba tajným nebo veřejným hlasováním. Zákon tedy umožňuje jak tajné tak veřejné hlasování. Pokud se obě komory nedohodnou na tajné volbě, koná se volba veřejná¹⁸. O způsobu hlasování rozhoduje každá z komor odděleně s cílem společného konsenzu obou komor.

V roce 1989 byl prezidentem zvolen Václav Havel jednomyslně veřejným hlasováním. Protože zde panovala obava, že by Václav Havel nemusel být zvolen v tajném hlasování, došlo deset dní před samotnou volbou k přijetí ústavního zákona č. 161/1989 Sb., který upravil článek 62 odst. 3 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o Československé federaci. Tento ústavní zákon prodlužoval lhůtu pro konání voleb, neboť původně volba musela být do 14 dní po uvolnění úřadu. Prezident Gustav Husák abdikoval 10.12.1989. Ústavní zákon č.

¹⁷Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny.

¹⁸Koudelka, Z.: Prezident republiky. Praha: Leges, 2011, 36 s.

161/1989 Sb., tuto lhůtu prodloužil na 40 dní a stanovil, že se volba uskuteční veřejným hlasováním¹⁹.

V roce 1993, 1998 a 2003 byla volba tajným hlasováním. V roce 2008 nastal rozkol ve způsobu hlasování už v první volbě. ČSSD a Strana zelených usilovaly o to, aby volba byla veřejným hlasováním, protože zde panovala podezření, že při tajném hlasování by poslanci ČSSD zvedli ruku pro Václava Klause. Zákonomárci hlasovali o tom, zda bude hlasování tajné. Při veřejném hlasování o průběhu volby nebyl přijat návrh na tajné hlasování. V tomto případě nastává otázka, zda automaticky platí to, že pokud nebyl přijat návrh volby tajným hlasováním, bude volba veřejným hlasováním. Volba se nakonec uskutečnila veřejným hlasováním. Průběh volby byl do značné míry nedůstojný a prezidentovi ubral legitimitu jeho zvolení. Zejména přispěl k dalším debatám napříč politickými stranami o zavedení přímé volby tak, aby volba prezidenta v roce 2013 byla volbou přímou.

Právo navrhnout kandidáta je dle Ústavy ČR svěřeno výhradně zákonodárcům. Kandidáta je oprávněno navrhnout nejméně deset senátorů nebo deset poslanců. Návrh kandidáta se musí předložit společné volební komisi, která je složena ze zástupců obou komor Parlamentu, nejpozději 48 před dnem volby. Volba se koná maximálně ve třech kolech.

V prvním kole je zvolen ten kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů. V případě, že kandidát nebyl zvolen v prvním kole, koná se do 14 dnů druhé kolo volby.

Do druhého kola volby postupuje kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně a kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Senátu. V případě, že nastane rovnost počtu hlasů u více kandidátů v Poslanecké sněmovně nebo Senátu, sečtou se hlasy pro ně odevzdané v obou komorách. Do druhého kola postupuje kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů. V druhém kole je zvolen ten kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů. V případě, že v druhém kole nebyl zvolen kandidát, koná se do 14 dnů třetí kolo volby.

Do třetího kola postupují všichni kandidáti, kteří postoupili do druhého kola. Ve třetím kole volby je zvolen ten kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a senátorů.

¹⁹ Grónský, J., Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa. Praha: Karolinum, 2007, 45 s.

V prvním a druhém kole volby se jednotlivé hlasy sčítají odděleně v každé komoře, v kole třetím se hlasy počítají dohromady. V případě, že prezident nebyl zvolen ani ve třetím kole volby, koná se nová volba.

Do druhého a třetího kola volby mohou vždy postoupit maximálně dva kandidáti.

V praxi druhé a třetí kolo bezprostředně na sebe navazovalo s pauzou maximálně desítek minut. Rozdíl nastává, zejména pokud jde o volbu tajným hlasováním, kdy je nutný větší časový prostor jak na samotné sečtení hlasů ve formě hlasovacích lístků, tak na zajištění vytištění nových volebních lístků v případě konání druhého nebo třetího kola volby.

Ústavní právník doc. JUDr. Zdeněk Koudelka, Ph.D., říká, že způsob volby je komplikovaný a často vede k nezvolení prezidenta²⁰. Výjimkou byly volby v roce 1993 a 1998, kdy neexistoval reálný protikandidát Václava Havla. V roce 2003 byl zvolen prezidentem Václav Klaus až ve třetím kole třetí volby. V roce 2008 byl na druhé volební období zvolen Václav Klaus už v druhé volbě třetího kola.

Docent Koudelka poukazuje na systémovou nedokonalost nepřímé volby i ve způsobu sčítání platných hlasů. V praxi může nastat situace, kdy kandidát nezíská ani v jedné z komor většinu hlasů, přestože po sečtení hlasů z obou komor získá hlasů nejvíce. Systém nepřímé volby vychází z předpokladu volební soutěže komor parlamentu, fakticky jde ale o soutěž politických stran. Jednotlivé politické strany taktizují zejména v prvním kole volby. V příkladu uvádí volbu v roce 2003, kdy poslanci ČSSD podpořili Miloše Zemana a senátoři ČSSD podpořili Jaroslava Moserovou. V důsledku vnitřního rozkolu ve straně došlo k tomu, že Miloš Zeman nezískal většinu hlasů v prvním kole volby a tudíž nepostoupil do druhého kola první volby. Jediným kandidátem v druhé a třetím kole první volby byl Václav Klaus²¹. V porovnání volby za první Československé republiky vidíme, že účelem bylo obsadit úřad prezidenta v první volbě. V prvním a druhém kole volby bylo potřeba získat tři pětiny z většiny přítomných členů obou komor, do kola třetího postoupili dva nejúspěšnější kandidáti, zvolen byl ten, který získal nejvíce hlasů všech přítomných členů obou komor, v případě rovnosti rozhodoval los²².

²⁰ Koudelka, Z.: Prezident republiky. Praha: Leges, 2011, 35 s.

²¹ Koudelka, Z.: Prezident republiky. Praha: Leges, 2011, 34-35 s.

²² Článek 57 Ústavy z roku 1920

2.4. Přímá volba prezidenta

2.4.1. Cesta k přímé volbě

Cesta k přímé volbě začala už v roce 1992, kdy se formovala samostatná Česká republika, a probíhaly práce na nové Ústavě ČR. Na podzim roku 1992 poslanci ČSSD v České národní radě podali návrh nové Ústavy ČR, který obsahovala přímou volbu prezidenta. Česká národní rada přijala dne 16.12.1992 vládní návrh Ústavy ČR, která ponechala model nepřímé volby. Vzorem pro novou Ústavu ČR byla Ústava z roku 1920.

Během následujících let byl několikrát vznesen požadavek na zavedení přímé volby. Požadavek byl vznesen zpravidla po volbách do Poslanecké sněmovny, kdy žádná z politických sil neměla potřebný počet členů k prosazení svých zájmů, zejména v souvislosti s vyslovením důvěry vládě²³. Intenzivní diskuze započala v roce 2000, a to v souvislosti s nástupcem Václava Havla. Prezident Václav Havel v článku Mladé fronty Dnes ze dne 30.1.2002 řekl: „Čím déle zastávám svou funkci, čím blíže je definitivní konec mého pobytu v ní a čím víc hovorů na to téma vedu s různými zahraničními politiky, tím větším příznivce přímé volby prezidenta se stávám.“²⁴

Přestože zde byla politická vůle stran na zavedení přímé volby prezidenta, hlavní překážkou byly rozdílné názory na konkrétní způsob volby a zároveň středem sváru byly některé pravomoci prezidenta. Předmětem debaty byl například článek 62 písm. k) Ústavy ČR. Tato pravomoc dává možnost prezidentovi jmenovat členy Bankovní rady České národní banky bez kontrasignace. Podle profesorky Vladimíry Dvořákové by jmenování členů mělo být s kontrasignací, ať už předsedy vlády nebo příslušného člena vlády. Profesorka Dvořáková spatřuje v této pravomoci prezidenta široký prostor pro možnou korupci²⁵. Další spory se vedly v rovině udělováním milostí dle článku 62 písm. g) Ústavy ČR a vyloučení z trestního stíhání navždy pro trestné činy spáchané během výkonu funkce dle článku 65 odst. 3 Ústavy ČR.

²³ Suchánek, R., Jirásková, V, et al.: Ústava České republiky v praxi. Praha: Leges, 2009, 170 – 171 s.

²⁴ Suchánek, R., Jirásková, V, et al.: Ústava České republiky v praxi. Praha: Leges, 2009, 171 s.

²⁵ Přednáška Prof. Vladimíry Dvořákové ze dne 7.3.2012 na Právnické fakultě UK v Praze (téma: Klientelismus v Čechách)

Návrhy ústavního zákona (dále jen „návrh“) na zavedení přímé volby z řad poslanců²⁶ byly předloženy v letech 2002, 2003, 2007, 2008, 2009 a 2010, všechny tyto návrhy mají jedno společné, nebyly přijaty.

Hlavními argumenty předkladatelů návrhů ústavních zákonů byly, že dojde k posílení legitimacy prezidenta, zvolení nadstranického prezidenta, zabránění patové situace či posílení důvěry občanů ve stát a jeho instituce²⁷.

V letech 2003 a 2008 byly návrhy umocněny průběhem nepřímé volby. V obou případech volba vzbuzovala u veřejnosti do značné míry pochybnosti, zda Parlament je legitimním orgánem pro volbu prezidenta.

Po volbě v roce 2008 vzrostl požadavek na zavedení přímé volby ještě více. Volbu provázely výhrůžky členům Parlamentu ve formě výhrůžných krátkých textových zpráv či munice v obálkách. Podle mého názoru hlavní problém volby spočíval ve formě způsobu hlasování, volba veřejným hlasováním dodala průběhu volby punc „trapné komedie“ s dopředu předvídatelným výsledkem.

Obavy představitelů politických stran, zejména ČSSD a SZ, o možné manipulaci s jejich členy, vedly k tomu, aby volba byla uskutečněna veřejným hlasováním. I přes veřejné hlasování dva poslanci za ČSSD hlasovali pro Václava Klause a nepodpořili kandidáta Jana Švejnara, kterého ČSSD společně se Stranou zelených nominovala jako kandidáta na funkci prezidenta. V případě přijetí návrhu volby tajným hlasováním si myslím, že Václav Klaus by byl zvolen už v první volbě za prezidenta.

Průběh volby v roce 2008 byl podle mého názoru největším argumentem politických stran pro zavedení přímé volby. Snaha zabránit, aby se už neopakovala podobná situace, která přispěla k zhoršení politické kultury v naší zemi.

Dalším argumentem pro přímou volbu je přímá účast občana na volbě prezidenta, a to ve smyslu kandidovat, navrhnout a volit kandidáta. Vytváří se zde pozice pro možného nadstranického prezidenta, který není přímo ovlivňován žádnou politickou stranou, která by jej nominovala. Přímá volba povede ke zlepšení politické kultury, posílení demokracie a posílení důvěry ve funkci prezidenta republiky. Přímá volba vylučuje nemožnost nezvolení prezidenta oproti nepřímé volbě.

²⁶Návrhy na zavedení přímé volby byly podány z řad poslanců v letech 1992-2011 napříč politickými stranami: ČSSD, ODS, KDU-ČSL, US-DEU, SZ

²⁷ Suchánek, R., Jirásková, V, et al.: Ústava České republiky v praxi. Praha: Leges, 2009, 172 - 173 s.

K ústavnímu zákonu je nutné přijetí volebního zákona, zákon o volbě prezidenta republiky, který upraví jeho volbu. K dnešnímu dni, tj. 10.4.2012, zákon nebyl přijat. Vládní návrh zákona o volbě prezidenta republiky je v současné době projednáván v Poslanecké sněmovně²⁸. V případě, že by nebyl tento zákon schválen včas, hrozí, že by se přímá volba prezidenta nemohla uskutečnit. Ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. byla zrušena nepřímá volba a nástroj na uskutečnění přímé volby chybí. Potřebný volební zákon lze označit jako „návod“, jak volbu uskutečnit. Vymezuje povinnosti jednotlivých státních orgánů a správních úřadů, organizaci volebních okrsků, průběh hlasování, formální náležitosti kandidátních listin, způsob ověřování podpisů na petici, volební kampaň, nebo vyhlášení výsledků voleb.

Zde nepanuje zásadní neshoda politických stran. Drobný rozkol je zejména v ustanoveních, které se týkají volební kampaně, kde ČSSD navrhuje, aby volební kampaň byla do výše vynaložených finančních prostředků omezena zhruba na jeden milion Kč. Hlavní problém je procedurální, přijetí zákona je časově omezené a je žádoucí, aby byl přijat v co v nejkratší době. Žádoucí je, aby účinnosti nabyl nejpozději dne 1.10.2012. Pokud by nabyl účinnosti až v průběhu října nebo listopadu, nemělo by to mít za následek odložení přímé volby, neboť by byl stále čas na uskutečnění všech potřebných kroků k zajištění voleb. Teoreticky může nastat situace, kdy tento zákon nebude přijat do termínu voleb. V takovém případě by zřejmě musel být schválen odkladný účinek nového ústavního zákona. Z toho lze vyvodit, že přímá volba by se uskutečnila až v roce 2018.

2.4.2. Vybrané návrhy na zavedení přímé volby

2.4.2.1. Návrh poslanců Občanské demokratické strany

V roce 2003 byl podán návrh ústavního zákona²⁹ skupinou poslanců Občanské demokratické strany.

Právo navrhopvat kandidáta je dáno občanům, politickým stranám a hnutím. Právo navrhopvat má občan, který dosáhl věku minimálně 18 let. Návrh musí podpořit alespoň 20 tisíc občanů oprávněných volit. Návrh vypouští právo navrhopvat kandidáta 10 poslanci, nebo 10 senátory.

²⁸ Sněmovní tisk č. 613; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

²⁹ Sněmovní tisk č. 95; I V. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Tento návrh byl založen na jednokolovém většinovém volebním systému. V případě rovnosti hlasů kandidátů se koná do 7 dnů nová volba, kam postoupí ti kandidáti, kteří měli shodný nejvyšší počet hlasů. V případě opětovné rovnosti rozhodne los.

Vláda k tomuto návrhu vydala nesouhlasné stanovisko, návrh nebyl schválen.

2.4.2.2. *Návrh poslanců Strany zelených*

V roce 2008 byl podán návrh ústavního zákona³⁰ skupinou poslanců Strany zelených, který mimo jiné se zavedením přímé volby prezidenta zaváděl jednorázové referendum, kde předmětem referenda měl být souhlas se zavedením přímé volby prezidenta.

Konání referenda se má uskutečnit do 90 dní od účinnosti ústavního zákona. Platnost referenda je podmíněna účastí nadpoloviční většiny všech oprávněných voličů s aktivním volebním právem 18 let. Přímá volba prezidenta je schválena, jestliže se v referendu pro přímou volbu vysloví nadpoloviční většina všech oprávněných voličů. Výsledek referenda vyhlásí prezident a dnem vyhlášení výsledku referenda nabývá účinnosti změna Ústavy ČR, ve smyslu zavedení přímé volby prezidenta. Výsledek referenda nahrazuje rozhodnutí Parlamentu.

Samotnou volbu prezidenta vyhláší předseda Poslanecké sněmovny. Právo navrhnout kandidáta má 20 poslanců, 10 senátorů, nebo každý občan ČR s aktivním volebním právem, který dosáhl věku minimálně 18 let, kdy jeho návrh musí podpořit alespoň 10 tisíc podpisů prostřednictvím petice. Návrh člení volbu na tři kola. Pokud v prvním kole žádný s kandidátů nezíská nadpoloviční počet všech hlasů, koná se kolo druhé, kam postupují dva kandidáti, kteří v prvním kole obdrželi nejvyšší počet všech hlasů. V druhém kole je zvolen ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu všech hlasů. V případě rovnosti hlasů se koná třetí kolo volby. V případě opětovné rovnosti hlasů předseda Poslanecké sněmovny vyhlásí novou volbu prezidenta.

Tento návrh ústavního zákona nebyl přijat, byl vzat zpět v 1. čtení. Vláda ve svém stanovisku v několika bodech návrhu vytkla nekonceptnost a řadu formálních chyb. Podle Ústavy ČR je potřeba k přijetí ústavního zákona souhlas Parlamentu³¹. Vláda klade otázku, proč rozhodovat o tom, co Parlament schválil, ještě jednou v referendu? V praxi by to znamenalo, že Parlament by schválil ústavní zákon, se kterým by logicky schválil jak

³⁰ Sněmovní tisk č. 524; V. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

³¹ Článek 39 odst. 4 Ústavy České republiky

referendum o zavedení přímé volby tak i samotnou přímou volbu. Nelogičnost tohoto návrhu dokládá způsob neúčelného vynaložení finančních prostředků. Tento návrh nabourává právní jistotu v České republice, ale i samotnou teorii dělby moci, neboť podle Ústavy ČR zákonodárná, odvozeně ústavodárná moc, náleží Parlamentu. Prolomením tohoto pravidla by podle vlády došlo k vytvoření nepřijatelného precedentu, který by z Ústavy ČR, jako zákona nejvyšší právní síly, vytvořil předmět politického boje³².

Závěrečným argumentem vlády jsou finanční náklady pro volbu. Celkové náklady ve výši 700 mil. Kč nezahrnují náklady na potřebné uskutečnění referenda. Je zde vytýkána absence zdroje na pokrytí nákladů pro volbu.

2.4.2.2. Návrh poslanců České strany sociálně demokratické

V roce 2010 byl podán další z návrhů ústavního zákona³³ skupinou poslanců ČSSD. Tento návrh obsahoval mimo jiné i možnost odvolání prezidenta na základě referenda, což bychom našli například v Ústavě Slovenské nebo Rakouské republiky³⁴. Ústava Slovenské a Rakouské republiky stanoví, že v případě, že prezident získá většinu hlasů na svoji podporu, rozpustí Poslaneckou sněmovnu a vyhlásí nové volby. Z tohoto návrhu vyplývá, že v případě že by prezident získal většinu hlasů na svoji podporu, právo na rozpuštění Poslanecké sněmovny nemá. Z výsledků referenda podle návrhu plynou důsledky jen pro prezidenta, pro Poslaneckou sněmovnu nikoliv.

Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně 40 poslanců nebo 17 senátorů. Navrhovat kandidáta je dále oprávněn každý občan s aktivním volebním právem, který dosáhl věku minimálně 18 let, jeho návrh petice musí podpořit nejméně 50 tisíc občanů oprávněných volit prezidenta.

Prezidentem je zvolen ten kandidát, který obdrží většinu všech odevzdaných hlasů. V případě že není zvolen kandidát v prvním kole, koná se kolo druhé, kam postupují dva kandidáti, kteří získali nejvyšší počet všech hlasů. Zvolen je ten, který v druhém kole získá většinu všech odevzdaných hlasů. V případě rovnosti hlasů se koná třetí kolo volby, kde je zvolen kandidát, který získá nejvyšší počet všech odevzdaných hlasů. V případě opětovné

³² Sněmovní tisk č. 524/1; V. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky: Stanovisko vlády ke sněmovnímu tisku č. 524; V. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

³³ Sněmovní tisk č. 7; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

³⁴ Článek 106 Ústavy Slovenské republiky a článek 60 odst. 3 Ústavy Rakouské republiky

rovnosti hlasů předseda Poslanecké sněmovny vyhlásí volbu novou. Součástí návrhu je úprava některých pravomocí prezidenta.

Tento návrh nebyl přijat. Vláda k tomuto návrhu vydala nesouhlasné stanovisko³⁵. Návrhu vytkla řadu nedostatků. Návrh neuvádí, komu se podávají návrhy kandidátů. Další námitka směřuje k tomu, že návrh dává Ústavnímu soudu pravomoc rozhodovat o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby prezidenta, ale už nestanoví, který orgán má toto ověření provádět. Návrh připouští, stejně jako předchozí návrh Strany zelených, situaci, která nemůže prakticky nikdy nastat, a to rovnost hlasů. Vláda shledává samotný institut odvolatelnosti prezidenta v referendu za velmi sporný. Vláda v závěrečném stanovisku uvádí, že na základě svého programového prohlášení předloží vlastní návrh novely Ústavy ČR, která mimo jiné bude obsahovat přímou volbu prezidenta.

2.4.2.3. Vládní návrh ústavního zákona

Vláda ČR se dne 4.8.2010 ve svém programovém prohlášení zavázala předložit novelu Ústavy ČR, která mimo jiné bude obsahovat ustanovení zavádějící přímou volbu prezidenta³⁶, tak, aby již v roce 2013, se přímá volba uskutečnila poprvé. Důvodová zpráva vládního návrhu jako jedna z hlavních tezí uvádí, že přijetím novely Ústavy ČR dojde k prohloubení účasti občanů na správě věcí veřejných jejich přímým rozhodováním o obsazení úřadu prezidenta. V drtivé většině je přímá volba dlouhodobým přáním občanů ČR na základě veřejného průzkumu³⁷.

První návrh ústavního zákona byl předkládán ve třech variantách.

První varianta se zakládala na jednokolové volbě, založené na většinovém systému. Zvolen je ten, kdo získá v prvním kole nejvyšší počet platných hlasů.

Druhá varianta se zakládala na dvojkolovém většinovém systému. Zvolen je v prvním kole ten, kdo získá nadpoloviční většinu všech hlasů. Nezáská-li nikdo, koná se druhé kolo volby, kam postupují dva kandidáti, kteří v prvním kole obdrželi nejvyšší počet všech hlasů. V druhém kole je zvolen ten kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu všech hlasů.

³⁵ Sněmovní tisk č. 7/1; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky: Stanovisko vlády ke sněmovnímu tisku č. 7; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

³⁶ Jirásková, V., Witkowski, Z. (eds.): Ústavní systém České republiky a Polské republiky po přistoupení k Evropské unii. Praha: Leges, 2011, 213 s.

³⁷ Sněmovní tisk č. 415; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky: Důvodová zpráva vládního návrhu zákona, I. Obecná část

Třetí varianta je také postavena na dvoukolovém většinovém systému. Podmínkou pro postup do druhého kola volby je nutné získat nejméně 12,5% platných hlasů oprávněných voličů. Nedosáhnou-li této hranice alespoň dva kandidáti, do druhého kola postoupí dva nejúspěšnější kandidáty s největším počtem hlasů z prvního kola³⁸.

2.4.3. Přijetí vládního návrhu ústavního zákona

Konečný vládní návrh ústavního zákona byl předložen Poslanecké sněmovně dne 29.6.2011³⁹. Předseda Poslanecké sněmovny doporučil návrh projednat, určil zpravodaje JUDr. Jeronýma Tejce a navrhl přikázat k projednání Ústavně právnímu výboru.

První čtení návrhu zákona proběhlo na 23. schůzi dne 20.9.2011. Návrh zákona byl přikázán k projednání výborům na základě usnesení č. 702. Ústavně právní výbor projednal návrh zákona a vydal dne 2.12.2011 záznam z jednání⁴⁰, který byl doručen poslancům jako sněmovní tisk (dále jen „tisk“) 415/1. Jeden z pozměňovacích návrhů sněmovního tisku 415/1, který se týká přímé volby, měnil funkční období prezidenta z pěti na šest let. Pozměňovací návrh nebyl přijat.

Druhé čtení návrhu zákona proběhlo dne 9.12.2011. Pozměňovací návrhy jako tisk 415/2 byly rozeslány poslancům v ten samý den. Tisk 415/2 obsahuje zejména pozměňovací návrhy, které se týkají pravomocí prezidenta. Tyto návrhy nebyly přijaty. Přijaty byly pozměňovací návrhy, které upravují jazykovou a formální strukturu.

Třetí čtení návrhu zákona proběhlo dne 14.12.2011 na 32. schůzi, návrh zákona byl schválen. Pro návrh hlasovalo 159 přítomných poslanců⁴¹.

Poslanecká sněmovna postoupila dne 3.1.2012 návrh zákona Senátu jako senátní tisk (dále je „tisk“) 262. Organizační výbor Senátu následně stanovil garančním výborem Ústavně právní výbor a přikázal tisk k projednání ve Stálé komisi Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury. Tato komise návrh zákona projednala dne 31.1.2012 a přijala usnesení, které bylo rozesláno jako tisk 262/2. Komise v závěru stanoviska označila přímou volbu za hrozbu, která může rozkolísat ústavní systém. Argumentuje tím, že přímý mandát opřený o očekávání voličů nemůže být efektivně přetaven v realizaci volebního programu. Logika volebních cyklů

³⁸<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534/>

³⁹Sněmovní tisk č. 415; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

⁴⁰Sněmovní tisk č. 415/1; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

⁴¹Stenozáznam z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 14.12.2011

nasvědčuje tomu, že volen bude kandidát opozičně vyhraněný vůči vládě. Politické vymezování prezidenta se bude dít na úkor vlády, povede tedy k dalšímu snižování efektivity vládnutí v ČR. To nakonec může dále posílit rozčarování občanů⁴².

Ústavně právní výbor projednal návrh zákona dne 1.2.2012 a přijal usnesení, které bylo rozesláno jako tisk 262/1. Pozměňovací návrh tisku 262/1, který se bezprostředně týká samotné volby, stanoví, že v případě, že by se druhého kola zúčastnil pouze jeden kandidát, druhé kolo se nekoná a na kandidáta se hledí jako kdyby byl zvolen. Stanovisko k tomuto návrhu je takové, že by nešlo o volbu, kdyby v druhém kole byl jen jeden kandidát. Dále zmiňuje neúčelné vynaložení finančních prostředků. Podle vládního návrhu se finanční náklady na volbu budou pohybovat na úrovni 500 mil Kč, v případě druhého kola volby celkem 750 mil. Kč.

Návrh zákona byl projednán na 17. schůzi Senátu dne 8.2.2012.

Návrh zákona byl Senátem schválen v původním znění, ve smyslu tisku 262. Prezident republiky zákon podepsal dne 17.2.2012. Předseda vlády zákon podepsal dne 2.3.2012. Zákon byl vyhlášen dne 12.3.2012 ve Sbírce zákonů pod číslem 71/2012 Sb.

Ústavní zákon č. 71/2012 Sb. nabývá účinnosti dne 1.10.2012, s výjimkou několik ustanovení, které se bezprostředně budou vázat na nově zvoleného prezidenta.

2.4.4. Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.

Hlavním předmětem ústavního zákona č. 71/2012 Sb. je volba prezidenta republiky v přímých volbách. Volba je založena na dvojkolovém volebním systému s absolutní většinou v 1. kole volby. Volba se koná tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

Článek 56 odst. 2 stanovuje, že prezidentem je zvolen ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu platných hlasů oprávněných voličů. Není-li takový kandidát v prvním kole zvolen, koná se do 14 dní druhé kolo volby. Do druhého kola volby postupují dva kandidáti, kteří obdrží v prvním kole nejvyšší počet hlasů oprávněných voličů. V případě rovnosti postupují do druhého kola volby všichni kandidáti, kteří v prvním kole volby získali nejvyšší počet hlasů oprávněných voličů, nejsou-li takoví kandidáti alespoň dva, postupují i kandidáti, kteří obdrželi druhý nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů.

⁴² Senátní tisk č 262/2; VI. funkční období Senátu Parlamentu České republiky; IV. Závěrečné shrnutí, odst. 2, Stálé komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní procedury

Článek 56 odst. 3 stanovuje, že prezidentem je zvolen ten kandidát, který obdrží v druhém kole volby nejvyšší počet hlasů oprávněných voličů. V případě rovnosti nejvyššího počtu hlasů prezident není zvolen a do 10 dnů se koná nová volba prezidenta⁴³.

Článek 56 odst. 4 stanovuje, pokud kandidát, který postoupil do druhého kola, přestane být volitelný nebo se vzdá kandidatury, do druhého kola postupuje kandidát, který v prvním kole volby získal další nejvyšší počet platných hlasů oprávněných voličů. Druhé kolo volby se koná i v případě, že se volby zúčastní pouze jeden kandidát⁴⁴.

Článek 56 odst. 5 stanovuje, že právo navrhopvat kandidáta je oprávněn každý občan ČR, který dosáhl věku minimálně 18 let. Jeho návrh petice musí být podpořen nejméně 50 tisíci občany ČR, kteří jsou oprávněnými volit prezidenta. Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně dvacet poslanců nebo nejméně deset senátorů⁴⁵.

Článek 56 odst. 6 definuje oprávněného voliče. Právo volit má každý občan ČR, který dosáhl věku minimálně 18 let.

Článek 56 odst. 7 stanovuje lhůtu pro konání volby. Volba se koná v posledních šedesáti dnech volebního období úřadujícího prezidenta, nejpozději však třicet dnů před uplynutím volebního období úřadujícího prezidenta. V případě, že dojde k uvolnění úřadu prezidenta, koná se volba do devadesáti dnů.

Článek 56 odst. 8 stanovuje způsob vyhlášení volby. Volbu prezidenta vyhláší předseda Senátu nejpozději devadesát dnů před jejím konáním. Pokud dojde k uvolnění

⁴³ Novou volbu vyhlásí předseda Senátu jako plnohodnotnou dvojkolovou volbu. Je zcela minimální pravděpodobnost, že by nastala rovnost hlasů. Toto ustanovení ústavodárce odůvodňuje jako ústavní pojistku.

⁴⁴ V případě ztráty volitelnosti kandidáta dle článku 19 odst. 2 Ústavy ČR, na jeho místo postoupí další kandidát z 1. kola s nejvyšším počtem hlasů v pořadí. Důvodem tohoto ustanovení lze chápat tak, že ústavodárce vycházel z principu volby. Princip volby je založen na volbě minimálně ze dvou subjektů.

⁴⁵ Ústavodárce odůvodňuje počet 50 000 podpisů tím, že takto vysoký počet podpisů deklaruje kandidátovi silnou podporu a zároveň zamezuje nadměrnému zneužívání práva navrhopvat kandidáta občany. Podle vládního návrhu: § 23 zákona o volbě prezidenta republiky (sněmovní tisk 613; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky) ověřování podpisů náleží Ministerstvu vnitra. Ministerstvo vnitra ověří namátkově vzorek 8 500 podpisů z každé petice. Pokud zjistí rozpor v údajích u méně jak 3 %, tyto občany nezapočítá do celkového počtu. Zjistí-li rozpor u více jak 3 % údajů, provede novou kontrolu u vzorku 8 500 podpisů. Pokud zjistí opětovně rozpor u více jak 3 % podpisů, odečte je od celkového počtu podepsaných občanů na petici, který procentuálně odpovídá chybovosti v obou vzorcích. Každý občan, který dá podporu kandidátovi, musí na podpisový arch uvést celé své jméno a příjmení, datum narození, trvalé bydliště a vlastnoruční podpis.

úřadu prezidenta, vyhlásí předseda Senátu volbu prezidenta nejpozději do 10 dnů a zároveň nejpozději 80 dnů před jejím konáním⁴⁶.

Článek 56 odst. 9 stanovuje, že v případě že funkce předsedy Senátu není obsazena, volbu vyhláší předseda Poslanecké sněmovny⁴⁷.

Článek 58 stanovuje, že další podmínky volebního práva, podrobnosti navrhování kandidátů, vyhlášení a provádění volby, vyhlášení výsledku volby a soudní přezkum, stanoví zákon⁴⁸.

Článek 59 odst. 1 stanovuje, že nově zvolený prezident skládá slib do rukou předsedy Senátu na společné schůzi obou komor⁴⁹.

2.4.5. Názory na přímou volbu z řad ústavních právníků

V této kapitole vycházím z názorů odborné veřejnosti, zejména ústavních právníků, kteří působí na právnických fakultách v ČR. Následující názory právníků jsou převzaty z internetového zdroje⁵⁰, který vychází z expertíz vypracovaných pro Senát.

Většina ústavních právníků je proti zavedení přímé volby prezidenta. Shodují se na tom, že zde není důvod pro zavedení přímé volby a že dojde k vytvoření dalšího mocenského centra, které může zásadně ohrozit postavení vlády v exekutivě.

JUDr. PhDr. Marek Antoš, Ph.D., z Katedry ústavního práva na Právnické fakultě UK v Praze, říká, že přímá volba ještě více zkomplikuje vládnutí v České republice. Podle jeho názoru dojde k dalšímu zklamání veřejnosti. Problém vidí zejména v samotné volební

^{46, 47} V porovnání s dosud platným zněním Ústavy ČR dochází ke změně ústavního činitele, který vyhláší volbu (v platném znění Ústavy ČR předseda Senátu vyhláší volbu jen v případě rozpuštění Poslanecké sněmovny), přijímá slib a abdikaci. Ústavodárce tuto změnu vysvětluje tím, že Senát je institucí, která je permanentní. Senát je o mnohem stabilnějším činitelem než Poslanecká sněmovna. Jen v případě, kdyby předseda Senátu v rozhodném okamžiku nebyl zvolen (například v situaci kdy mu skončil mandát a Senát neměl zasedání, kde by mohl zvolit nového předsedu), volbu vyhlásí předseda Poslanecké sněmovny. Toto ustanovení zabraňuje případné vytvoření ústavní krize.

⁴⁸ Přijetí tohoto volebního zákona je podmíněno souhlasem nadpoloviční většiny přítomných poslanců a senátorů. Není možné, aby tento zákon byl schválen přes nesouhlas Senátu. Jedná se o zákon o volbě prezidenta republiky.

⁴⁹ Ústavodárce změnu odůvodnil tím, že předseda Senátu volbu vyhláší tak by měl přijímat i slib. Senát označil jako instituci, která je jen velmi těžko rozpustitelná a v případě rozpuštění Poslanecké sněmovny Senát rozpustit nelze. Problém může nastat ve smyslu článku 37 odst. 1 Ústavy ČR, kdy společnou schůzi svolává předseda Poslanecké sněmovny a podle článku 37 odst. 2 Ústavy ČR pro schůzi platí jednací řád Poslanecké sněmovny. V případě rozpuštění Poslanecké sněmovny by prezident slib složit nemohl. Došlo by k absenci ústavního činitele, který by svolal komory ke společné schůzi. Zároveň lze označit za „nekonstruktivní“ to, že společné schůzi předsedá předseda PS, ale slib skládá prezident předsedovi Senátu.

⁵⁰ <http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Skryta-hrozba-Prima-volba-prezidenta-destabilizuje-stat-Mame-analyzy-222365>

kampani a programu. Kandidát do volby určitě půjde s volebním programem, jen těžko si dovede představit kandidáta bez volebního programu. Otázkou je, jak může svůj program naplnit. Svým programem bude zasahovat do pole působnosti vlády a bude vytvářet alternativní mocenské centrum. Ústavní zákon považuje za nesystémový, už jen z hlediska, že ČR je parlamentní republikou. Podle jeho názoru nepřinese ústavní zákon žádné zlepšení ústavního systému, ba naopak dojde dalším komplikacím.

JUDr. Jan Kudrna, Ph.D., z Katedry ústavního práva na Právnické fakultě UK v Praze, říká, že zavedením přímé volby prezidenta se jeho postavení jako „hráče“ v ústavním systému velmi zásadně změní. Podle jeho názoru skončí představa prezidenta jako nadstranického činitele. Prezident se do funkce dostane jako kandidát jasně politicky profilovaný. Prezident bude vstupovat do boje s volebním programem, který bude chtít naplnit. Podle Kudrny se na politickém bojišti objeví další mocenský konkurent a padne tím mocenský monopol mocenského bloku vlády a sněmovní většiny.

JUDr. Helena Hofmannová, Ph.D., z Katedry ústavního práva na Právnické fakultě UK v Praze, říká, že zde neexistuje systémový důvod pro zavedení přímé volby. Hlavní důvod pro zavedení vychází pouze z výzkumů veřejného mínění.

JUDr. Radovan Suchánek, Ph.D., z Katedry ústavního práva na Právnické fakultě UK v Praze, považuje ústavní zákon, který zavádí přímou volbu za odůvodněný. Argumentuje zejména tím, že dochází k demokratizaci politického systému. Přímá volba má podporu jak ze strany veřejnosti tak i politických stran. Zároveň připomíná velké problémy, které přinesla v posledních dvou volbách prezidenta volba nepřímá. Ukazuje příklady jiných parlamentních republik jako je Slovensko nebo Rakousko, kde postavení prezidenta je poměrně slabé, přesto je volen přímo. Tím vyvrací argumenty jiných ústavních právníků, kteří říkají, že přímá volba je vhodná jen pro poloprezidentskou či prezidentskou republiku.

Doc. JUDr. Vojtěch Šimíček, Ph.D., z Katedry ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, říká, že ze strany příznivců přímé volby nezazněl ani jeden přesvědčující argument, který by dával důvod a nutnost zavedení přímo volby. Argument, že občané si přejí přímou volbu prezidenta, nevidí za dostatečně silný, proto aby přímá volba zavedena byla

Prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc., děkan a vedoucí Katedry ústavního práva na Právnické fakultě UK v Praze, se přímé volbě prezidenta nebrání. Podle jeho názoru je stále větší

problém politických stran najít konsensus ve výběru kandidáta na funkci prezidenta při nepřímé volbě.

3. Volba prezidenta sousedních států ČR

V následujících čtyřech kapitolách se postupně zaměřuji na volbu prezidenta u sousedních států České republiky.

3.1. Prezident Polské republiky

Ústava Polské republiky vstoupila v účinnost v roce 1997, kdy od politického převratu v roce 1989 existovala takzvaná Malá ústava, která vymezovala základní parametry pro fungování státních orgánů⁵¹.

Zákonodárná moc v Polské republice (dále jen „PR“) náleží Národnímu shromáždění, které se dělí na dvě komory, Sejm a Senát. Sejm vykonává kontrolu nad činností vlády na základě vymezení ústavou a zákony. Sejm se skládá z poslanců a můžeme jej chápat jako Poslaneckou sněmovnu PČR. Pasivní volební právo do Sejmu je 35 let. Pasivní volební právo do Senátu je 30 let.

Moc výkonná náleží vládě a prezidentovi. Prezident PR ve srovnání s ostatními státy střední Evropy disponuje s největšími pravomocemi. Z hlediska státoprávní teorie je PR poloprezidentskou republikou.

Volba prezidenta je vymezena v páté kapitole Ústavy PR. V PR je zavedena přímá volba prezidenta od roku 1997. Prezident je volen na pětileté funkční období za podmínky, kdy opětovná volba je jen jednou. Pasivní volební právo pro zvolení kandidáta, stejně jako u člena Sejmu, je 35 let.

Další významný rozdíl v porovnání s ústavním zákonem č. 71/2012 Sb. je vymezení navrhovatelů kandidáta na funkci prezidenta. V ČR navrhuje kandidáty skupina poslanců, senátorů nebo občan s aktivním volebním právem, kdy jeho návrh podpoří prostřednictvím petice alespoň 50 tisíc občanů ČR podpisem. Podle Ústavy PR kandidáta na prezidenta může navrhnout každý občan PR s podmínkou, že jeho návrh podpoří alespoň 100 tisíc státních občanů prostřednictvím petice⁵². Členové Sejmu nebo Senátu nemají právo navrhnout

⁵¹Přednáška JUDr. Věry Jiráskové, CSc., ze dne 12.3.2012 na Právnické fakultě UK v Praze (předmět Ústavní systémy)

⁵²Článek 127 odst. 3 Ústavy Polské republiky

kandidáta ve skupinách tak, jak upravuje Ústava ČR pro členy Parlamentu. Každý občan PR má stejná práva bez rozdílu jeho postavení ve smyslu práva navrhnout kandidáta.

Volba je založena na dvoukolovém většinovém volebním systému.

V prvním kole je zvolen takový kandidát, který obdržel nadpoloviční většinu hlasů. Pokud nedojde ke zvolení kandidáta v prvním kole, koná se volba nová, kde se rozhoduje mezi dvěma kandidáty, kteří obdrželi v první volbě nejvíce hlasů⁵³.

Funkční období prezidenta začíná dnem převzetí úřadu. Podle Ústavy PR prezident nastoupí do úřadu, až když složí před Národním shromážděním přísahu. V Ústavě PR není stanoveno, zda funkci prezidenta pozbude, složí-li přísahu s výhradou. Přísahu může vykonat s náboženským stvrzením „K tomu mi dopomáhej Bůh“. Složení slibu s výhradou vylučuje nabytí funkce prezidenta v ČR a SR.

Odvolatelnost prezidenta je možná pouze na základě porušení ústavy, zákonů nebo pro spáchání trestného činu, a to tak, že je pohnán před Státní soud. Přestože je volen přímo, chybí zde institut odvolatelnosti lidovým hlasováním, tak jako je to na Slovensku a v Rakousku.

Pokud srovnáme postavení prezidenta PR s ostatními sousedními státy ČR, dojdeme k závěru, že jeho postavení je nejsilnější a zároveň disponuje největšími pravomocemi.

3.2. Prezident Slovenské republiky

Volbu prezidenta Slovenské republiky vymezuje Ústava Slovenské republiky⁵⁴, která byla přijata dne 1.9.1992 Slovenskou Národní radou. Prezident Slovenské republiky (dále jen „SR“) byl až do roku 1998 volen nepřímo, poslanci Národní rady SR. K zvolení byla potřebná třípětinová většina všech poslanců. Národní radu SR můžeme chápat jako obdobu Poslanecké sněmovny PČR. SR má jednokomorový parlament.

Dne 14.1.1999 byl přijat ústavní zákon 9/1999 Z.z.⁵⁵, který změnil způsob volby prezidenta SR. Dne 3.3.1999 byl přijat zákon upravující volbu prezidenta, volební zákon 46/1999 Z.z.⁵⁶. V roce 1999 proběhla první přímá volba prezidenta. Důvodem pro zavedení

⁵³Článek 127 odst. 5 a 6 Ústavy Polské republiky

⁵⁴Ústava Slovenskej republiky, 460/1992 Zb.,

⁵⁵ Ústavný zákon zo dne 14. 1.1999, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení ústavného zákona č. 244/1998 Z. z.

⁵⁶Zákon zo dne 18.3.1999, o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov

přímé volby v roce 1999 byla neschopnost konsensu politických stran na vhodném kandidátovi.

Prezident a jeho postavení je vymezeno v hlavě šesté v oddíle prvním Ústavy SR. Prezident má funkční období pětileté a to maximálně ve dvou po sobě následujících obdobích. Prezidentem se může stát každý občan SR, který dosáhl věku alespoň 40 let.

Volba je založena na většinovém volebním systému s absolutní většinou v 1. kole. Prezident může být zvolen už v prvním kole volby, získá-li nadpoloviční počet všech platných hlasů. Od přijetí ústavního zákona o přímé volbě byla volba prezidenta vždy dvojkolová. Druhé kolo volby se koná do 14 dnů v případě, že v prvním kole prezident zvolen nebyl. Do druhého kola postupují dva kandidáti, kteří obdrželi nejvyšší počet hlasů v prvním kole volby. Zvolen je ten kandidát, který v druhém kole obdrží většinu hlasů.

Kandidáty na prezidenta navrhuje podle článku 101 odst. 3 Ústavy SR nejméně 15 poslanců NR SR nebo občané, kteří mají aktivní volební právo do NR SR, a to na základě petice, která musí obsahovat nejméně 15 tisíc podpisů občanů SR. Návrhy na volbu se odevzdávají předsedovi NR SR⁵⁷. Ve srovnání s novým ústavním zákonem v ČR⁵⁸ který stanovuje mnohem vyšší počet potřebných podpisů na petici ze strany občanů pro kandidáta, a to 50 tisíc podpisů. Pokud srovnáme počet obyvatel ČR a SR, jde o zjevný nepoměr v počtu podpisů na petici.

Prezident SR se ujímá funkce složením slibu. Slib skládá před NR SR do rukou předsedy Ústavního soudu Slovenské republiky a to v poledne v den, kdy má skončit funkční období stávajícího prezidenta.⁵⁹ Tak jako v Ústavě ČR, tak i v Ústavě SR je stanoveno, že pokud prezident odmítne složit slib nebo jej složí s výhradou, je to považováno, jako kdyby nebyl zvolen. Ústava SR přímo stanoví, že by to mělo za následek neplatnost volby prezidenta. Další rozdíl v porovnání s Ústavou ČR je ústavní činitel, který přijímá slib a abdikaci. Slib a abdikace jsou předány do rukou předsedy Ústavního soudu SR. Předseda Ústavního soudu SR písemně oznámí vzdání se funkce předsedovi NR SR. V ČR přijímá slib a abdikaci prezidenta předseda Poslanecké sněmovny PČR. Podle nového ústavního zákona účinného od 1.10.2012 tato pravomoc náleží předsedovi Senátu PČR.

⁵⁷Článek 101 odst. 3 Ústavy Slovenskej republiky

⁵⁸Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.

⁵⁹Článek 101 odst. 7 Ústavy Slovenskej republiky

Ústava SR obsahuje ustanovení o možnosti odvolání prezidenta z jeho funkce. Tento institut najdeme v Ústavě Rakouské Republiky, kde je obsah ustanovení velmi podobný jako v Ústavě SR. Prezidenta je možné odvolat z funkce před skončením funkčního období na základě lidového hlasování. Lidové hlasování o odvolání prezidenta vyhláší předseda NR SR na základě usnesení NR SR, které je přijaté nejméně třípětinovou většinou všech poslanců NR SR. Lidové hlasování se vyhlásí do 30 dnů od přijetí usnesení, tak aby se uskutečnilo do 60 dnů od vyhlášení. Prezident je odvolán, jestliže se pro jeho odvolání vyslovila nadpoloviční většina oprávněných voličů. Pokud by prezident nebyl odvolán v lidovém hlasování, rozpustí NR SR do 30 dnů od výsledku lidového hlasování. Prezidentovi začne plynout nové funkční období a předseda NR SR vyhlásí do 7 dnů od rozpuštění nové volby. Podrobnosti o odvolání prezidenta SR stanovuje zákon⁶⁰.

Závěrem shrnuji, že volba prezidenta SR má velmi shodné rysy s přímou volbou prezidenta ČR.

3.3 Prezident Rakouské republiky

Ústava Rakouské republiky byla přijata dne 10.11.1920, přestože byla několikrát novelizována, je platná a účinná dodnes. Ústavu Rakouské republiky označujeme též jako Spolkový ústavní zákon Rakouska⁶¹.

Funkce prezidenta Rakouské republiky (dále jen,, RR“) je vymezena v hlavě třetí Ústavy RR. Prezident je volen v přímých volbách. Kandidátem na prezidenta může být každý občan RR. V Ústavě je absence ustanovení, která by definovala způsob návrhu kandidáta. Proto můžeme interpretovat článek 60 odst. 1 Ústavy RR tak, že kandidát na prezidenta může být kdokoliv, kdo projeví vůli kandidovat na funkci prezidenta. Ústava RR stanovovala, že členové dřívějších nebo současných panovnických rodin nejsou volitelní⁶². V roce 2011 bylo toto ustanovení zrušeno⁶³. Článek 60 odst. 1 Ústavy RR stanovuje pro volbu prezidenta hlasovací povinnost ve spolkových zemích, což je v porovnání s volbou prezidenta v Polsku, Slovensku a v České republice jedinečné. S tím souvisí prováděcí zákon, který upravuje volební povinnost, a možnost omluvy z neúčasti na volbě prezidenta.

⁶⁰ Článek 106 Ústavy Slovenskej republiky

⁶¹ Klokočka, V., Wágnerová, E.: Ústavy států Evropské unie, díl první. Praha: Linde, 2004, 419 s.

⁶² Článek 60 odst. 3 Ústavy Rakouské republiky

⁶³ Koudelka, Z.: Prezident republiky. Praha: Leges, 2011, 31 s.

Společným rysem s okolními státy v přímé volbě prezidenta je většinový volební systém, který je založen na dvojkolové volbě. Nezáská-li v prvním kole žádný kandidát většinu platných hlasů, koná se druhé kolo volby, kde se volí mezi kandidáty, kteří obdrželi nejvíce platných hlasů v prvním kole volby. Pasivní volební právo je 35 let⁶⁴. Výsledky voleb spolkového prezidenta ohlásí úředně spolkový kancléř⁶⁵. Prezident zastává funkci na období 6 let, a to maximálně na dvě období⁶⁶.

Článek 60 odst. 6 Ústavy RR hovoří o možnosti odvolání prezidenta z funkce. Odvolání z funkce je možné na základě lidového hlasování, které se koná na žádost Spolkového shromáždění⁶⁷. Pro tento účel svolá Spolkové shromáždění spolkový kancléř, usnese-li se na takovém návrhu Národní rada⁶⁸. K usnesení Národní rady je třeba nejméně poloviny členů rady a dvoutřetinové většiny odevzdaných hlasů. Přijme-li Národní rada takové usnesení, nemůže spolkový prezident nadále svoji funkci zastávat. Pokud v lidovém hlasování dojde k odmítnutí odvolání spolkového prezidenta, má to za následek rozpuštění Národní rady a tento okamžik se považuje, jako kdyby byl spolkový prezident nově zvolen. V tomto případě ale nesmí překročit celková doba funkčního období spolkového prezidenta 12 let⁶⁹.

Slib spolkový prezident skládá při nástupu do funkce. Na rozdíl od Ústavy ČR a Ústavy SR zde není stanoveno, jaký důsledek by mělo složení slibu s výhradou. Spolkový prezident může k slibu připojit náboženský slib, tak jako prezident v Polsku nebo Německu.

3.4. Prezident Spolkové republiky Německo

Oficiální „ústavou“ Spolkové republiky Německo (dále jen „SRN“) je Základní zákon Spolkové republiky Německo, který byl přijat Parlamentní radou dne 23.5.1949. Po sjednocení SRN v roce 1990 se stal platným a účinným i pro tehdejší Německou demokratickou republiku.

Postavení spolkového prezidenta SRN je nejslabší v porovnání s prezidenty střední Evropy. V Německu je zavedena nepřímá volba prezidenta, což je hlavní znak, který

⁶⁴Článek 60 odst. 3 Ústavy Rakouské republiky

⁶⁵Článek 60 odst. 4 Ústavy Rakouské republiky

⁶⁶Článek 60 odst. 5 Ústavy Rakouské republiky

⁶⁷Spolkové shromáždění je společná schůze Národní rady a Spolkové rady k tomu, aby přijaly přísahu spolkového prezidenta, dále též k rozhodnutí o vyhlášení války, článek 38 Ústavy Rakouské republiky.

⁶⁸Národní rada spolu se Spolkovou radou vykonává zákonodárnou moc spolku. Národní rada je volena lidem v rovných, přímých, tajných volbách s pasivním volebním právem 18 let podle poměrného zastoupení. Spolková rada je složena ze zástupců z jednotlivých spolkových zemí, a to úměrně počtu obyvatel jednotlivých spolkových zemí.

⁶⁹Článek 60 odst. 6 Ústavy Rakouské republiky

demonstruje slabé postavení. Argumentovat mohu tím, že během posledních dvou let zažíváme už třetího prezidenta. V posledních dvou případech oba prezidenti rezignovali, Horst Köhler rezignoval kvůli nešťastným výrokům v souvislosti s válkou v Afganistanu a Christian Wulff rezignoval kvůli korupčním aférám z minulosti. Každopádně musíme vzít v úvahu, že na oba německé prezidenty byl vyvíjen obrovský nátlak jak ze strany médií, tak vládní stranou CDU⁷⁰ a opozicí. Dne 18.3.2012 byl zvolen nový prezident Joachim Gauck, a to už v prvním kole volby, kde získal přes 80% hlasů všech volitelů spolkového shromáždění. Byl jediným kandidátem na funkci prezidenta, na kterém se shodla většina politické scény, a to jak vládní koalice, tak opozice.

Volbu prezidenta upravuje zejména článek 54. Spolkový prezident je volen Spolkovým shromážděním⁷¹. Kandidátem na prezidenta může být každý občan SRN s pasivním volebním právem 40 let. Funkční období prezidenta je 5 let, kdy opakované zvolení je možné jen jednou⁷². Zvolen je ten kandidát, který získal většinu hlasů od členů Spolkového shromáždění. V případě, že nedosáhne žádný kandidát ve dvou volebních kolech většinu hlasů, následuje další kolo. Zvolen je ten, kdo v dalším kole získá nejvíce hlasů od členů Spolkového shromáždění⁷³. Z důvodu, že prezident je volen nepřímo, logicky vyplývá, že zde chybí možnost odvolání prezidenta lidovým hlasováním. Možnost odvolání prezidenta jen na základě rozhodnutí Spolkového ústavního soudu⁷⁴.

Slib spolkového prezidenta je vykonán před členy Spolkového sněmu a Spolkové rady. Slib obsahuje náboženské stvrzení „K tomu mi dopomáhej Bůh.“ Avšak toto stvrzení je možné vypustit podle ustanovení článku 56. V případě, že by prezident SR nebo ČR vykonal slib s náboženským stvrzením, jeho volba by byla neplatná a nemohl by nabýt funkci prezidenta. Přestože SR má veliký poměr věřících občanů oproti ČR, takové ustanovení chybí. V tomto případě lze důvod najít v tom, že ústavodárce nechtěl zvýhodnit určitou skupinu obyvatel před jinou a zároveň zastával teorii, že by stát měl být do značné míry sekularizován od církve.

⁷⁰Christlich Demokratische Union Deutschlands v překladu Křesťanskodemokratická unie, je nejsilnější liberálně konzervativní stranou v SRN.

⁷¹http://zpravy.idnes.cz/nemecko-zvolilo-prvniho-prezidenta-z-ndr-gauck-vyhral-v-prvnim-kole-1ga-zahranicni.aspx?c=A120318_132447_zahranicni_aha

⁷²Článek 54 odst. 2 Základního zákona Spolkové republiky Německo

⁷³Článek 54 odst. 6 Základního zákona Spolkové republiky Německo

⁷⁴Článek 61 odst. 6 Základního zákona Spolkové republiky Německo

4. Závěr

Hlavním cílem mé práce bylo přiblížit přímou volbu prezidenta republiky. Zároveň jsem se snažil popsat základní předpoklady pro volbu prezidenta. V podmínkách volitelnosti kandidáta spatřuji drobné nedostatky, a to zejména v institutu státního občanství. Podle mého názoru by kandidát měl mít pouze občanství ČR, nikoliv dvojí občanství. Zároveň jsem i příznivcem zavedení podmínky, že kandidát by musel na území ČR před kandidaturou žít určitý čas. Mým argumentem je to, že prezident je hlavou státu, měl by představovat nejvyšší autoritu ve státě a zároveň by měl být jednotícím prvkem ve společnosti. Bohužel tento můj argument se zcela neshoduje s osobou současného prezidenta, ale zde vidím zcela jiný problém. Zásadní problém vidím v tom, že současný prezident byl zvolen v nepřímých volbách v roce 2008 a podle průzkumů veřejného mínění by v přímých volbách funkci neobhájil. Potom nemůže taková osoba být morální autoritou, která sjednocuje stát.

Další nedostatek spatřuji v ustanovení o funkčním období prezidenta. Vidím zde zásadní problém v tom, že prezident může funkci zastávat i více jak deset let. Spatřuji tu možné ohrožení demokratického pojetí státu, kdy se nejvyšší ústavní funkce se může kumulovat v jedné osobě neustále dokola. Zde jsem pro změnu Ústavy ČR, která by stanovila, že opakovaná volba je možná jen jednou. V druhé kapitole práce podrobněji vysvětluji, za jakých okolností by mohl nastat případ, kdy by prezident by zastával funkci „permanentně“.

Opomenu komentář k nepřímé volbě, neboť již předpokládám, že nebude uskutečněna. Stoprocentně ji však nelze vyloučit v souvislosti s možným nepřijetím volebního zákona o volbě prezidenta.

Přímou volbu prezidenta musím komentovat ve dvou rovinách. V první rovině hodnotím volbu jako občan ČR. V tomto případě jsem nesmírně rád, že mám právo volit prezidenta republiky. Je to krok vpřed, kdy toto právo prohloubí můj zájem o politické dění v zemi, ve které žiji. Jako občan neřeším důsledky zavedení přímé volby.

V druhé rovině hodnotím přímou volbu jako student právnické fakulty. V tomto směru už nejsem tak optimisticky naladěný. Vidím zde vytvoření většího napětí ve společnosti. Prezident republiky bude volen v období, kdy bude funkční období Poslanecké sněmovny zhruba v polovině. Prezident bude představovat určitý protipól vůči vládě.

Kandidát půjde do voleb s programem. Otázkou ale je, jak chce svůj program naplnit? Podle mého názoru jen velmi těžko. Ve výsledku bude hlavním kritikem vlády a dojde k

„rozdělení“ moci výkonné na dva póly. Prakticky dojde k vytvoření nového mocenského centra. Další otázkou je, zda takový prezident bude nadstranický, či bude zastávat barvy určité politické strany? Na tuto otázku jsou velmi odlišné názory z řad ústavních právníků. Můj názor je, že kandidát se bude jednoznačně politicky profilovat, a to v souvislosti s volebním programem.

Poslední věc, kterou chci zmínit, je volební zákon o volbě prezidenta republiky. Reálně hrozí, že tento zákon nebude včas schválen. V takovém případě by se přímá volba prezidenta neuskutečnila. Parlament by musel schválit odkladný účinek ústavního zákona, který zavedl přímou volbu. První přímá volba prezidenta by se konala až v roce 2018.

V závěru musím konstatovat, že nejsem proti přímé volbě, ale zároveň nejsem jejím zastáncem. Přímou volbu preferuji jako lepší způsob volby hlavy státu.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury:

- Bahýľová, L. a kol.: *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010,
- Grónský, J., *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*. Praha: Karolinum, 2007,
- Jirásková, V., Witkowski, Z. (eds.): *Ústavní systém České republiky a Polské republiky po přistoupení k Evropské unii*. Praha: Leges, 2011,
- Klokočka, V.: *Ústavy států Evropské unie, díl druhý*. Praha: Linde, 2005,
- Klokočka, V., Wágnerová, E.: *Ústavy států Evropské unie, díl první*. Praha: Linde, 2004,
- Koudelka, Z.: *Prezident republiky*. Praha: Leges, 2011,
- Suchánek, R., Jirásková, V, et al.: *Ústava České republiky v praxi*. Praha: Leges, 2009,

Seznam použitých právních předpisů:

- Ústava České republiky
- Ústava Finské republiky
- Ústava Litevské republiky
- Ústava Polské republiky
- Ústava Rakouské republiky
- Ústava Ruské federace
- Ústava Slovenskej republiky
- Ústava Spojených států amerických
- Ústavní zákon č. 71/2012 Sb.
- Základní spolkový zákon Spolkové republiky Německo
- Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky
- Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny

Seznam použitých ostatních zdrojů:

- Senátní tisk č. 262/2; VI. funkční období Senátu Parlamentu České republiky
- Sněmovní tisk č. 524; V. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
- Sněmovní tisk č. 524/1; V. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
- Sněmovní tisk č. 7/1; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
- Sněmovní tisk č. 95; IV. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Sněmovní tisk č. 415; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky
Sněmovní tisk č. 415/1; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Sněmovní tisk č. 524; V. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Sněmovní tisk č. 613; VI. volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

Stanovisko vlády ke sněmovnímu tisku č. 7; VI. volební období Poslanecké sněmovny
Parlamentu České republiky

Stenozáznam z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 14.12.2011

Seznam použitých internetových zdrojů:

<http://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/Skryta-hrozba-Prima-volba-prezidenta-destabilizuje-stat-Mame-analyzy-222365>

<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534/>

http://zpravy.idnes.cz/nemecko-zvolilo-prvniho-prezidenta-z-ndr-gauck-vyhral-v-prvnim-kole-1ga-/zahranicni.aspx?c=A120318_132447_zahranicni_aha